

Преди време гостувах в едно предаване на БНТ, няколко пъти преди това се наложи да откажа поканата заради различни обстоятелства и най-сетне стигнахме до определена дата за запис. Когато влязох в гримьорната, асистентката, която отговаря за гостите, каза: “Хайде, думите са тук!”. Това беше наистина много сладко. Предполагам, че за голяма част от хората, които ме следят, съм момичето с думите.

“В началото бе Словото...”

Най-ранният ми спомен, свързан с любовта ми към словото, е от времето, когато бях много малка. Може би съм била три- или четиригодишна. В къщата на село бях при дядо в кухнята. Лампите бяха загасени и той ми разказваше една приказка за китчето Ха, което живеело в големия син океан заедно със своята майка. Не си спомням нищо от историята на тази приказка, нищо от сюжета, но си спомням чувството, което ми оставяха неговите думи, а именно чувството за синева, за простор. За много слънце. И всичко това всъщност запълваше тъмната стая с много светлина. Това е първата ми емоция от думите, защото тогава, в тази невръстна възраст, разбрах, че те могат да преобразяват реалността. Могат да я трансформират, могат едно да превръщат в друго и смятам, че това е най-силната мощ. После тази разказваческа традиция в семейството ми беше много силно представена от моята баба, която беше учител по български език и литература. Тя също много ми пееше. Пееше и разказваше. От нейните песни една от любимите ми беше на Асен Разцветников “Седнала в градина под дърво Калина”. Винаги, когато я слушах, си представях, че всичко това се случва. Че Калина приспива своето малко братче точно под нашето дърво в двора - огромна стара круша. Всъщност любовта ми към думите е точно от тогава. От детството, в което може би те разкриха най-голямата си, преобразяваща мощ.

Страстта ми към словото се дължи на огромен личен интерес към диалектните думи, защото голяма част от детството си съм прекарала в родното село на баща ми. Това е село Гиген, Плевенско. Майка ми пък е от Еленския Балкан и така нашите ваканции бяха разделени между Гиген и Елена. На тези две места говорите са различни, думите са различни. Акцентът е различен, произношението на някои звукове. И от много малка ми е правило впечатление това, което са си говорили големите. Много често моят баща е превръщал дори една дума в цяла история, разказвал е нещо смешно. Винаги е говорил неща, които са му разказвани още от неговия дядо. Та думите в нашия род си имат една много непрекъсната нишка, която ние, съзнателно или не, обновяваме. Били са ми интересни различните говори и вече същинската страст се развихри тогава, когато

създадох блога и разбрах, че този интерес към българските говори го има у много хора. Намерих много съмишленици, които имаха нужда да разказват своите родови истории от родните си краища. Така събрах около себе си една общност, която живо се вълнува от езика и от неговото богатство, съзнателно се опитва да го опазва. Страстта кипи и сега и се радвам, че последователите стават все повече. Също така ми се струва, че в последните години има тенденция да се завръщаме към корените, към старото, защото в него има много обновителни сили, много лечебни цярове за настоящето.

От нашия език най-любимата дума ми е “любя”, която всъщност като глагол се използва рядко. Напълно сме го заменили с “обичам”. „Жар“, „светилник“, “плам“, „криле“, „озарение“- всичко това са думи, които харесвам. Има периоди, в които повече се припознавам в една или в друга. Имах възможността навремето да работя като преподавател по български език и литература в една частна гимназия тук, в София, с преподаване на турски. Имах много колеги турци и децата също учеха турски език. Изключително харесвам тяхната дума за “благодаря”, която смятам за много звучна и красива. Навремето, като учех като малка руски и аз, много харесвах думата за пиленце - цыплёнок. Струваше ми се пухкава, звучна и сладка.

Думата “мускурли”, която всъщност има много различни фонетични варианти (мускура, мускав), е изключително симпатична. Свързвам я с детството и семейството. Думата идва от турски и означава “с неизмито лице”. Много често ни казваха като деца тази думи, когато по цял ден ходехме навън и играехме по прашните улици, тичахме и като се приберяхме следобед и ни нарежеха диня, започвахме да ядем от големи резени, струйките покапваха по лицата и ръцете ни и се образуваха кални локвички. Тогава най-добре се виждаше колко сме прашлясали и те ни казваха: “У-у-у, колко си мускурав!”.

От училище до правилното място

Влязох в математическа гимназия, защото там трябваше да се сформира профил с български и история, но това не се получи и направиха профил с физика и информатика, което беше пълен ад. Аз останах в гимназията, защото тя беше една от двете елитни в града. Тогава, още с влизането, моята идея беше да уча журналистика в Софийския университет и да стана водеща на новините в БНТ. Това беше голямата мечта. И аз 5 години усърдно учех български и литература, започнах да ходя на уроци. В 11-ти клас на стигнах до национален кръг на олимпиада по БЕЛ и изкарах пълна

шестица. Приеха ме директно. Тогава се замислих: “Тази пълна шестица какво идва да ми каже?... Дали да не вляза да уча филология? Очевидно има нещо, което трябва още да доразвивам в себе си.” Потърсих съвет от учителката ми по математика, тя беше много мъдър човек. Каза ми: “Журналистиката е занаят. Можеш да го изучиш, без значение какво следваш, обаче е хубаво да имаш една фундаментална база, наука, която да ти даде солидната основа.” И аз влязох българска филология с идеята да придобия това солидно знание за език и да започна работа в някаква медия, но на втория месец просто няха никаква необходимост да започна журналистически стаж, защото потънах в книгите чрез невероятните ми преподаватели - Никола Георгиев, Симеон Хаджикосев, Ани Илков. Климентина Иванова и други. Още тогава разбрах, че съм попаднала на мястото си и няма къде другаде да ходя.

Пътят към вдъхновението и отвъд

Никога не ми е било цел или самоцел да стана писател. Това е път, който се отвори пред мен и по който поех със съзнанието, че освен да правя нещо за себе си, правя нещо и за другите. Това, че в момента пиша, бе покана, на която откликнах.

На мястото, което ме вдъхнови за книгата “Глина”, ме отведе препоръката на мой колега. Тогава работих все още в маркетинг отдела на Лидл. И понеже вече списвах блога и всички знаеха, че обичам да пътувам до по-малки местенца и да намирам интересни неща, той ми каза: “Ти ходила ли си дв музея на керамиката в Бусинци?”. Аз казвам “не”, а той ме посъветва да отида да видя какво има там, защото може би ще ми бъде интересно. Веднага проверих къде се намира Бусинци, гледам - Трънския край, никога не съм ходила там, на час и половина път от София. Още същия уикенд натоварих децата и две приятелки в колата и тръгнахме. Отидох от чисто любопитство, но това, което ме “сполетя” там, беше едно много сериозно откровение. Така бих го нарекла, защото това е от моментите, в които гледаш нещо, което уж ти се струва просто, уж вече си виждал някъде такова, но то започва да говори на един много специфичен език и да извежда в съзнанието ти неясни спомени. Тези откровения са моментите, в които ние като хора се срещаме с всичко несъзнавано, което държим в нас. Това, което не можем да назовем. Това, което не можем да определим. Но това, което вътре в глъбините ни е вложено като някакъв код, който тече през всички епохи. Имах чувството, че грънците ми говорят. Бях омагьосана от цветовете им, от формите, от старинността, от шарките, които са изключително характерни за този край, и цялата тази самобитност ме накара да я проуча по-подробно. Като се зачетох, стигнах

до легендата, която вложих в основата на романа. Но по-интересното е, че решението ми да пиша точно за това се основаваше на една идеална цел, която съществува и до днес. А именно: повече хора да разберат за тази керамика. Моето малко социологическо проучване в онзи момент показва, че хората не са чували за бусинската керамика, не са запознати, че е имало такава занаятчийска школа в миналото. Реших, че това е сериозна несправедливост, която трябва да се поправи. А и вече като че ли беше назрял моментът, в който да създам по-голям текст, в който да се опитам да влея всички тези думи в по-голяма история. Интересът ми към керамиката и желанието да направя така, че поне малко да я върна към съзнанието на хората, доведоха до “Глина”.

Първоизточникът на желанието ми да разкажа тази история е от една страна това, че пред теб стои нещо, което носи знанието и духа на много предишни поколения, и от друга - идеалната цел да бъде изтрит прахът от нея, да бъде насочено вниманието на хората към нея. Моята целева група в самото начало бяха последователите на блога “По дирите на думите”, но се радвам, че сега книгата живее свой живот и стига до много по-широк кръг читатели от различни поколения и това е много удовлетворяващо.

И двете неща се случват- аз намирам думите и те ме намират. В повечето случаи мисля, че те ме намират. Изскачат от съзнанието ми отдавна забравени и неупотребявани от мен самата думи, които в някаква ситуация в миналото са били използвани, и когато аналогична ситуация се случи в настоящето, просто думата изскача. Сякаш за да облече и да опише всичко. Имам и откровен интерес към българските автори, особено от началото на 20-и век, дори от по-стари времена. Обичам да чета възрожденски писатели, чийто език е толкова пъстър, толкова шарен, че си давам сметка колко много неща сме загубили и сме заменили с нови във времето.

Мълчанието е хигиената на ума за мен. Напоследък много се вълнувам от темата за мълчанието като цяло. Като човек, който работи с думи, много мисля и за него. Мисля, че цветовете му са безкрайно различни, зависи накъде го насочваш. Дали го насочваш навън, дали мълчанието е отговор към някого, или го насочваш навътре - там, където търсиш нещо. Мълчанието отвъд думите се мени. Понякога може да е сияние, в други случай може да е черна дупка.

Благодарна съм за енергията, която имам. Съзнавам, че хората са различни и всеки има различна вместимост, различни първични жизнени сили. Не всички сме еднакви. Благодарна съм за тази енергия, която нося и която ми е предадена и по майчина, и по бащина линия. На ежедневна база за

мен са много важни пътуванията и връзката с природата. Четенето е изключително вдъхновяващ фактор, срещите с различни хора също. За мен това са важни неща. Важно е да чета и да преживявам, не мога да стоя дълго на едно място: трябва да се движа, да виждам нови неща, да се докосвам до извори. Движещата ми сила в живота е желанието за знание и за опознаване на нещата, които не са само тук и сега, а нещата, които са отвъд нас. Отвъд настоящето. Едно желание за постигане на цялост, която понякога изглежда митологична, но на която ние всички сме проекция и до различна степен носим в себе си. Може би стремежът ми към постигане на тази цялост е движещата сила.

Искам да ме запомнят като даващ човек.